

УДК 808:659.3 (477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-27>

Юлія МАСЛОВА,

orcid.org/0000-0002-5568-8282

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри документно-інформаційних комунікацій

Національного університету «Острозька академія»

(Острог, Рівненська область, Україна) yuliia.maslova@oa.edu.ua

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВОРОГА В ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

*Актуальність дослідження мовних засобів вираження емоційності в газетному українськомовному дискурсі не викликає сумніву, адже цю тему актуалізували і вчені, і журналісти у зв'язку з потребою оперативно відобразити інформацію щодо спочатку часткового, а згодом й повномасштабного вторгнення російської федерації на територію незалежної України. Газетний текст воєнного періоду – це унікальне віддзеркалення емоційної атмосфери в інформаційному просторі з яскравими експресивними семантико-стилістичними відтінками авторської оцінки. У дослідженні проаналізовано лексичні засоби творення емоційності образу ворога в газетному дискурсі. Доведено, що таку функцію найчастіше виконують емоційно-оцінні дієслова, прикметники, іменники, порівняння, прислів'я, приказки, крилаті вислови, російськомовні репліки, а також вигук, гасла, зооморфні метафори, вульгаризми й окличні речення. У сучасній українськомовній пресі активно побутує **обсценна лексика, зневажливі, комічно-іронічні описи** щодо нищоті й примітивності ворога. Таке експресивне забарвлення мовних одиниць у публіцистичному тексті осмислюємо як прагматичну ціль, до якої прагнуть журналісти (тобто бажання автора викликати в читача відповідне емоційне сприйняття зображуваного образу у своїй публікації). Експресію слова яскраво простежуємо в контексті, у синергії з іншими лексичними одиницями, несподіваними асоціаціями, поляризацією та активною динамікою виникнення неологізмів на позначення ворога. У воєнний період у сучасному ментальному просторі і в комунікантів, і в респондентів бракує слів, щоб висловити те, чого вартий так званий «братній народ», тому насамперед за допомогою нових понять автори експлікують ті номінації, які викликають найбільше обурення, експресію, сильні емоції на позначення **ворога**. Щоби привернути увагу до своїх публікацій автори-журналісти «утримують» міцний тематичний зв'язок зі своєю читачською аудиторією емоційними «ланцюгами» інформаційних приводів.*

Ключові слова: газетний дискурс, емоційність, лексичні експресиви, преса, неологізми, воєнний період.

Yuliia MASLOVA,

orcid.org/0000-0002-5568-8282

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor of the Department of Document and Information Communications

National University of Ostroh Academy

(Ostrog, Rivne region, Ukraine) yuliia.maslova@oa.edu.ua

MEANS OF LANGUAGE OF EXPRESSING EMOTIONS FOR ENEMY DENOTATION IN UKRAINIAN WARTIME NEWSPAPER DISCOURSE

The topicality of the means of language of expressing emotionality in Ukrainian language newspaper discourse does not evoke any doubt due to the fact that this topic was foregrounded by scientists as well as journalists in connection with prompt representation of information about firstly partial then later full-scale russian federation invasion of the independent territory of Ukraine.

Wartime newspaper text is a unique reflection of the emotional atmosphere in the informational space with bright expressive semantic and stylistic hues of the author's assessment. The lexical means of the enemy's image creation in newspaper discourse are analyzed in the research. It has been proved that this function is performed in the best way by emotionally assessing verbs, adjectives, nouns, similes, proverbs, sayings, catchphrases, phrases in russian as well as interjections, mottoes, zoomorphic metaphors, vulgarisms and exclamatory sentences at the syntactic level. Abusive language, pejorative, comic and ironic descriptions regarding the enemy's baseness and primitiveness circulate actively in the modern Ukrainian press. We comprehend such expressive connotation of lexical units in journalistic text as the pragmatic goal which is pursued by journalists (in other words the author's desire to cause the reader's appropriate emotional perception of the image depicted in their publication).

Word expressiveness is vividly observed in the context in synergy with the other lexical units, unexpected associations, polarization and active dynamics of appearing of neologisms for enemy denotation. During the war period, in the modern

mental space, both communicators and respondents lack words to express what the so-called «fraternal people» are worth; therefore, firstly, with the help of new concepts, the authors explain those nominations that cause the greatest indignation, expression, strong emotions to mark the enemy. In order to draw attention to their publications, author-journalists «maintain» a strong thematic connection with their readership with emotional «chains» of informational reasons.

Key words: newspaper discourse, emotionality, expressive lexeme, the press, neologisms, wartime.

Актуальність дослідження. Нині актуально досліджувати газетний дискурс, зокрема особливості використання лексичних засобів, за допомогою яких журналіст репрезентує емоційність образної системи свого творчого доробку в період соціальних змін. Варто розглянути специфіку тих лексичних засобів, синтаксичних конструкцій, які найчастіше використовує автор, щоб передати емоційний стан читача, адже війна призвела до збурення народу й викликала сплеск неологізмів, вульгаризмів на позначення ворога й військових подій. Відтак однією з домінантних рис газетної мови воєнного періоду є експресивна, яка слугує засобом експлікації емоційного стану і комуніканта, і респондента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвостилістичному дослідженню газетного дискурсу присвячено праці А. Загнітка, О. Попкової, Ю. Маслової, Л. Тишакової, О. Хорошун, М. Навальної та ін. Стилістичний аспект емоційно забарвленої лексики аналізували В. Чабаненко, Л. Пустовіт, Л. Струганець, В. Буда, Л. Ставицька; національно-культурний вектор досліджували С. Ярмоленко, В. Кононенко, А. Мойсієнко; лексикологічний – Л. Жаркова, Г. Сагач, О. Тараненко. Однак особливості функціонування лінгвістичних експресем у газетному дискурсі та їхній прагматичний вплив на читача й досі залишаються поза увагою вчених.

Об'єктом нашої наукової розвідки стали **мовні засоби вираження емоційності**, що активізували журналісти в сучасних українськомовних газетних текстах воєнного періоду (2014–2023 р.) для лексичної і синтаксичної характеристики соціальних змін і трансформацій. Ми докладно досліджували тексти сучасної офіційної української періодики: «Україна молода», «Урядовий кур'єр», «День», «Голос України», а також матеріали регіональних і вузькопрофільних видань: «Українська газета Час», «Високий замок», «Волинь», «Галичина», «Свобода», «Звягель», інтернет-видання «Апостроф» та ін.

Мета дослідження – проаналізувати експресивно забарвлені лексеми, окличні синтаксичні конструкції на позначення **ворога** в газетному дискурсі на матеріалі сучасної українськомовної преси.

Виклад основного матеріалу. Мова газетних текстів характеризується динамічністю, чутливістю та відкритістю до змін і соціальних транс-

формацій. Окрім своїх головних – комунікативної та інформативної функцій, мова сучасної публіцистики виконує також додаткові – емоційну, атрактивну, експресивну й об'єднавчу функції. Саме надзвичайною експресією марковано сучасний газетний українськомовний дискурс воєнного періоду, що викликано повномасштабним уторгненням російської федерації на територію суверенної держави. Активізовані газетні експресиви виконують виражально-зображальну функцію, забезпечують динаміку, жвавість, структурно-композиційне моделювання емотивно-оцінного текстового простору, підсилюють експресивний ефект щодо жорстокості, ницості, примітивності й зухвалості ворога. Емоційні лінгвоодиниці в газетному дискурсі активізують увагу реципієнтів, а також впливають на думки, погляди й ціннісні орієнтири громадськості. Зокрема, Г. Колесник розуміє в експресії «те, що протиставляється стандарту, марковане, характерне» (Колесник, 1978: 93). І це досить слушно, адже мова сучасної публіцистики певною мірою протиставлена стандарту, воєнний стан зумовив емоційний сплеск, який важко висловити літературною мовою, особливо на позначення неадекватних дій ворога, тому в пресі побутує велика кількість розмовної лексики, в інформаційному дискурсі щодня спостерігаємо порушення стандартів професійної етики журналістів. С. Бибикив зазначає, що саме розмовна лексика містить емоційно-оцінні, експресивні лексеми. Сюди вчена відносить діалектні слова, просторіччя, жаргонізми, сленг, суржик тощо (Бибикив, 2011: 61). Тому саме експресивні лексеми допомагають розкрити приховані наміри журналіста, демонструють його емоційний стан, внутрішній світ і власну позицію щодо реальної ситуації, про яку описано в статті, а респондент переживає подію разом з автором, сумує, плаче й радіє, хвилюється та захоплюється разом із ним, адже експресія і в публіцистиці аргументує сенс основної частини висловлювання, виражає надпотужні емоції, індивідуальне кодування й декодування дійсності.

Отже, варто звернути увагу, що популярні засоби вираження емоційності в газетних текстах – це **вигуки агонії, гей, геть**. Таке своєрідне спонукальне волевиявлення до респондента (ворога), експліковано закличками до дії, пейоративними звертаннями та «шедеврами» оцінної

лексики й окличними реченнями, пор.: «**Агов! Бацька білоруський! Горіти тобі, скотиняко, в пеклі! Будь і ти проклятий у віках! Щоб чергова, пуцена орками ракета з твоєї території, влучила у тебе, покидьок слюнявий! Агов! Білоруси, прокидайтеся! Не спіть! А то й майбутнє своє проспите!**» (Звягель. – 15.04.2022), «**Гей, москалі! Я – хунта! Я – фашистка! Я – нацистка! Я – бандерівка! Один із москалів зомлів. Оця біомаса не тільки боїться живих українців, а й мертвих!**» (Звягель. – 15.04.2022), «**“Орків геть!”** – кричали у Мелітополі. Саме жителі Мелітополя зустріли окупантів словами «**Орків геть!**». Їхній народ не міняється. Як були п'ятсот літ тому **вбивцями, гвалтівниками, збоченцями, загарбниками, крадіями, нелюдами, так і лишилися до сьогодні**» (Вісник+К. – 16.04.2022), «**Маріуполь, Харків, Миколаїв та інші міста і селища ясно сказали окупантам: ідіть геть!**» (День. – 08.03.2022), «**Путін, руки геть від України!**», «**Путін, не чіпай Україну!**» – скандували сміливці під час проїзду дипломатичного кортежу» (Українська газета Час. – 26.11.2014), «**Штигує, йди геть!**» (Дзеркало тижня. – 19.06.2015), «**“Йдіть до біса!”: Стівен Кінг закликав росіян забиратися геть з України**» (Україна молода. – 07.10.2022). В експлікованих прикладах ми зауважили, що домінують окличні речення – це особливий тип висловлювань, у яких синтаксичне значення поєднано з емоційною конотацією.

У сучасних газетних текстах активізовано **гасла й девізи**, які експресивно маркують тональність публіцистичного дискурсу на лексичному й синтаксичному рівнях: «**Саме гасло «Слава нації – смерть ворогам» російські пропагандисти особливо любляють наводити як доказ українського екстремізму**» (Високий замок. – 10.04.2018), «**Тоді ж з'явилося і продовження фрази, яке звучить як: «Слава нації! Смерть ворогам!» і «Україна понад усе!**», чого не було раніше» (Радіо Свобода. – 19.06.2017), «**Гасло та вітання «Слава Україні! – Козакам Слава!» в часи УНР використовували чорні запорожці. «Обов'язуючі слова повного привіту: «Слава Україні» – відповідь – «Героям слава». Допускається скорочення привіту – «Слава» – «Слава». Також в ОУН використовували й інше, схоже гасло: «Слава Україні – вождеві слава». Вождем називали спочатку – Євгена Коновальця, а потім Андрія Мельника**» (Радіо Свобода. – 19.06.2017), «**Та найпопулярнішими гаслами, які звучали на Майдані, були такі: “Слава Україні! – Героям слава!”, “Слава нації! – Смерть ворогам!”, “Ми переможемо!” Навіть грілися**

на Майдані за допомогою кричалки: **“Хто не скаже – той москаль!”**. При цих словах сотні тисячі людей, які стояли на Майдані, починали стрибати» (Ого. – 30.11.2014), «**Про популярний мем і гасло нинішньої війни “Доброго вечора, ми з України!” створено навіть сторінку у Вікіпедії**» (Україна молода. – 28.03.2022), «**“Паляниця” скажи, враже!**» (Урядовий кур'єр. – 04.03.2023). Значна кількість окличних речень у наведених прикладах засвідчує надмірну емоційність і солідарність, яку відчують українці в боротьбі із заклятим ворогом упродовж століть.

У газетному дискурсі журналісти реалізують емоційні конотації на лексичному рівні щодо моделювання образу **ворога** завдяки влучним емоційно-оцінним дієсловом, прикметникам, іменникам, порівнянням: «**Світові вже смердить нещерний путлерівський режим. Це не солдати, це вбивці мирних людей і державні терористи, це кровожерлива агресивна сволота, яка харчується війною**» (33 канал. – 04.03.2022), «**Колісь розкажуть своїм дітям та онукам, як захищається розлючена Україна. І спокутують гріхи свого ясноликого і задурманеного фашистського рашастану**» (33 канал. – 04.03.2022), «**Безчинствує в Україні дикий і немитий москаль!**» (Звягель. – 15.04.2022), «**За проханням української влади, ворога, для подальшого їх притягнення до юридичної відповідальності, бажано називати тими, хто вони є насправді: за національністю і з якої вони країни; отже, орки, рашисти, орда, кацани, москалі, московити, болотяне немите падло, виродки північні тощо є нині російськими окупантами в Україні**» (Звягель. – 15.04.2022), «**Недоімперія закінчує своє існування**» (Високий замок. – 30.09.2022), «**Божевільний путлер може влаштувати лише справжніх дурнів**» (Високий замок. – 18.12.2022), «**Росіяни – це не народ, а скотина, хами, дика орда душогубів і злодіїв. Воїстину: кацани – звірі. Люті, кровожерливі, але... смертні**» (Україна молода. – 15.12.2022), «**Звідки в так звану лнр прибув ешелон для підсилення пошматованих кацапських військ, не повідомляють. Але якщо могилізована банда – це добровольці із владивостока, то про труни для них турбуватися не потрібно: тамешнім “захисникам росії” це вдома видали чорні пакети як додаток до обмундирування. Вийшов такий собі набір “Збери себе сам”**» (Урядовий кур'єр. – 16.04.2022), «**путін та його посіпаки вирішили навіть не намагатися прихоувати свою кровожерливу натуру**» (Волинь. – 07.04.2022). Для українців характерний високий рівень вираження негативних емоцій стосовно

ворога, що пов'язано з їхньою волелюбністю і давньою боротьбою з агресивним супостатом.

Завдяки використанню паремій та прецедентних висловлювань образ **ворога** в газетних текстах актуалізовано експресивно, з опертям на історичне минуле й сьогодення України, що увиразнює, переконує та привертає увагу. Порівняймо: «Ситуація з *“Bayraktar”* – це не **“око за око, зуб за зуб”**. І застосування *“Bayraktar”* не є порушенням *Мінських угод*» (Україна молода. – 06.11.2021), «*Росії правда очі коле*» (Україна молода. – 29.09.2015), «*путін боїться НАТО, як чорт ладана*» (Високий замок. – 19.05.2022), «*Революції бояться у Кремлі, як чорт ладану. І вже готуються до превентивних заходів*» (Українська газета Час. – 24.03.2016), «*путінський поцілунок Юди*» (Високий замок. – 08.01.2023), «*Хочеш миру – готуйся до війни*» (Gazeta.ua. – 26.11.2014), «*Саме після цієї кривавої бійні і пристало до росіян прізвисько “кацап” – це слово походить від татарського “кас сап”, що означає живодер, м'ясник, лютий чоловік. Недарма кажуть: “Бог створив цапа, а чорт – кацапа”*» (Вісник+К – 16.04.2022), «*А якби раз-другий добряче “відповіли” окупантам засобами, від яких душа ховається в п'ятки (спецназ знає, як це робити!), ті б неминуче припинили свої обстріли та диверсійні вилазки – стали б тихіше води і нижче трави*» (Україна молода. – 05.08.2020), «*Несподівано для себе аж наче шкірою відчула, що знайомі з дитинства Кобзареві слова “Кохайтеся, чорнобриві, та не з москалями, бо москалі – чужі люди, роблять лихо з вами” сьогодні звучать зовсім по-іншому, ніж це рік-два тому...»* (Волинь. – 27.11.2014), «*Китай сидить на двох стільцях, або ЗМІ не підтримує офіційний Пекін*» (Свобода. – 21.03.2014), «*Варіант, коли можна сидіти на двох стільцях, не пройде. Україна цього не вибачить і не забуде*» (Волинь. – 17.03.2022), «*Дуже вже зрадникам правда очі коле!*» (Голос України. – 12.12.2022), «*Путін діє за принципом “пан або пропав”*» (Високий замок. – 09.03.2022), «*Але й наші захисники їх мочать, що аж гай шумить!*» (Звягель. – 15.04.2022), «*Зброя відплати, або “Око за око, зуб за зуб” – може, це зупинить путіна?*» (Високий замок. – 17.09.2022), «*На інших ділянках фронту он як спекотно. Хоч наші і женуть їх! Трощать їхню техніку! Громлять їхню хвалену армію! Та так, що аж гай гуде! А вони пруть. І до хріна ж їх!*» (Звягель. – 13.06.2022), «*Світ росії: Забирайтеся під три чорти з України. Це – не ваша країна*» (Україна молода. – 07.10.2022), «*Автором крилатого виразу “Русский военный корабль, иди нах*й!” є український воїн Роман*» (Gazeta.

ua. – 06.03.2022), «*Дослівно відповідь українських воїнів: “Русский военный корабль, иди на х*й!”*» (Україна молода. – 25.02.2022), «*“Ромка правильно орків послав” – як живе автор крилатої фрази про “русский корабль” і що про нього розповідають земляки*» (Gazeta.ua. – 02.04.2022), «*Покладіть у кишеню насіння, тварюки: мешканка Генічеська знущала над окупантами*» (Інтернет-видання «Апостроф» – 25.02.2022). Фразеологічна інтерпретація, крилаті вислови з вульгаризмами щодо образу **ворога** активізувалися внаслідок палкої боротьби за свою територію, незалежність, рідну землю та свободу.

Використання в публіцистиці **росіянізмів, російськомовних реплік** підсилюють негативно-іронічні конотації на емоційно-лексичному рівні: «*Ця мерзота, яка прийшла на наші землі і наплюжить їх самою своєю присутністю (тепер я розумію значення фрази “русским духом пахнет” чи, радше сказати, смердить), не розуміє ані людської мови, ані елементарної людської логіки – тільки мову сили*» (Волинь. – 20.05.2022), «*Москалі тільки у фільмах – непереможні солдати і кіборги. “Ми своїх не бросаем”... Позбирали б оте своє падло на наших дорогах, що лежить купами і смердить*» (Звягель. – 15.04.2022), «*Хотят лі рускіє війни? А коли вони були без війни? Когось завоювати, вбити, пограбувати – у них у генах. У їхніх ординських генах*» (Звягель. – 15.04.2022), «*Путінська ідеологія отримала назву “русского міра”. Вона проповідує вищість росіян над всіма іншими й їхнє “право” захоплювати чужі землі під приводом, що ті колись належали російській імперії або **Совєтському Союзу***» (Українська газета Час. – 12.04.2022), «*Злочинці намагаються приховати сліди своїх звірств, виходячи з класичного ментівського принципу: “Нету тела, нету дела”. Проте нинішня техніка дозволяє фіксувати злочини до того, як будуть приховані їхні сліди*» (Українська газета Час. – 12.04.2022), «*“Хорошие русские” несуть “русский мир” в Україну*» (Gazeta.ua. – 03.06.2022), «*Повністю російськомовний, з максимальною кількістю “хороших русских” в етері. А ще з цинічними сюжетами: в день трагічних обстрілів Вінниці вони видали про те, що росіяни, мовляв, хочуть завершити війну...»* (Gazeta.ua. – 20.07.2022), «*“Хотят ли русские войны” – ви запитайте в сатани*» (33 канал. – 21.12.2022), «*Сам кремлівський диктатор і його ідеологічні рупори багато років переконували про наявність у них найпотужнішої, найнадійнішої, найсучаснішої у світі й загалом “аналоговнет” зброї*» (Урядовий кур'єр. – 04.03.2023), «*Політичне керівництво*

росії вихваляє російське православ'я, а церква і її поводитир кіріл вихваляють путіна і виправдовують війну в Грузії, Україні, Сирії. Як у байці Крилова: *“За що же, не боюсь гріха, Кукушка хвалит Петуха? За то, що хвалит он Кукушку”*» (Україна молода. – 10.02.2023). Експліковані приклади вирізняються високим рівнем насиченості емотивних елементів, які репрезентують ще й психологічний аспект внутрішнього стану українців, що мають зрозуміти справжні реалії дружби «братнього народу».

Варто проілюструвати також і **неологізми** з негативно-комічною, презирливою конотацією, що наділяють газетний дискурс потужними оцінними зображально-виражальними потенціями й експресією на позначення **ворога**: *«Коли рашистам не вдалося здійснити бліцкриг на Київ, їхній головний верховода і великий стратег орк-Путлер в розпачі замислився: «Чому укри не зустріли моїх солдатів із квітами, із хлібом-сіллю? Чому? Де прорахунок?»* (Звягель. – 25.03.2022), *«Свинособака. Львівський художник Василь Паляниця влучно зобразив російського солдата у вигляді свинособаки-мародера»* (Високий замок. – 20.04.2022), *«Козу водити від хати до хати, а цапів-кацнів подалі...»* (Високий замок. – 29.12.2014), *«Якийсь йолоп, мабуть, такий же орк-генерал, віддав наказ своїй солдатні окопуватися у так званому «рудому лісі»* (Звягель. – 15.04.2022), *«Уже дійшло до того, що примітивним брехлом і нікчемною в цей час називають навіть самого кремлівського горе-геополітика»* (Урядовий кур'єр. – 17.12.2022), *«Чому наші війська досі не марширують Хрещатиком? Орк-Шайбу якусь часину щось обмірковував»* (Звягель. – 25.03.2022), *«Раптом із бічних дверей праворуч вийшов орк-Жирік. Він енергійно вимахував руками і строчив, наче з кулемета»* (Звягель. – 25.03.2022), *«Орк-Медведкадрист ковтнув якусь пігулку. Важко переводячи дух, мовив...»* (Звягель. – 25.03.2022), *«Путлер нехай створює Путлерюгенд, щоб уже повністю бути схожим на свого ідейного наставника»* (33 канал. – 04.03.2022), *«Кислобздій – таким було застаріле прізвисько росіян. Це слово вживалося серед українців у просторіччі. Застосовувалося у презирливому контексті. Складається із двох частин. Значення “кислий” – натяк на ці – російську національну страву з посіченої квашеної капусти. “Бздіти” – випускати газу»* (Gazeta.ua. – 15.06.2018), *«Вони женуть солдатів на певну смерть, будь-що намагаючись зупинити наступальні дії ЗСУ. Тому на українських полях незабаром смердітиме росятиною»* (Урядовий кур'єр. – 16.04.2022), *«У світі вже*

всі знають що таке сьогодні рашафашисти» (33 канал. – 04.03.2022), *«Коли я дивлюся по телевізору на Кисельова, Доренка й інших російських україножерів, мені здається, після чергового сеансу їхніх “новостей” вони вечорами теж зубрять “паляницю”, “кукурудзу” й “теля”»* (Gazeta.ua. – 04.04.2014), *«Медики намагаються відходити отого дуже спеціального співробітника охорони, який носить валізу з відходами життєдіяльності господаря-параноїка»* (Урядовий кур'єр. – 04.03.2023). Ураховуючи особливості емоційного впливу на респондента, автори свідомо використовують неологізми для досягнення комунікативної мети. Адже екзистенційно-чуттєва сфера буття – це репрезентант суб'єктивного розуміння того, що відбувається навколо. У воєнний період у сучасному ментальному просторі і в комунікантів, і в респондентів бракує слів, щоб висловити те, чого вартий так званий «братній народ», тому насамперед за допомогою нових понять автори експлікують ті номінації, які викликають найбільше обурення, експресію, сильні емоції на позначення **ворога**.

Щоби змоделювати образ країни-агресорки, її недолугого лідера, а також зробити наочним і пізнаваним образ **ворога**, журналісти використовують зоолексеми: *«Собаки путіна – в житті справжні свині»* (Галицьке слово. – 07.10.2022), *«Сьогодні Росія нагадує хижку лисицю, яка залізла на дах курятника і волає, що на неї напали кури – Джен Псакі»* (Українська газета Час. – 02.02.2022), *«Путін як білка в колесі біжить по гусеницях розбитого російського танка і вже видихається»* (Високий замок. – 29.08.2022), *«Бункерний щур загнаний в кут. Його час стрімко закінчується»* (Gazeta.ua. – 28.09.2022), *«Путін – щур у п'ятому куті»* (Високий замок. – 08.07.2022), *«Путін – захланний щур на українському зерні»* (Високий замок. – 01.08.2022), *«“Путін – щур із бомбою”: експерт оцінив можливість застосування ядерної зброї Росією»* (Gazeta.ua. – 01.09.2022), *«Гади москалі, вони завжди були агресивними, тупими й жорстокими...»* (Україна молода. – 09.01.2019); *«Тривожно. Заворушилися, гади, знову. Лука боїться, а той бункерний пацюк і далі на його тисне»* (Звягель. – 13.06.2022), *«Росіяни, як саранча, сунуть в західному напрямку»* (Україна молода. – 26.06.2022), *«Але це зовсім не означає, що вусатий тарган уже готовий віддати якийсь конкретний наказ про вступ армії Білорусі у війну»* (Gazeta.ua. – 10.10.2022), *«Українці і московський дракон»* (Голос України. – 09.06.2022), *«А в мавпи скоро таки заберуть гранату і посадять її в клітку, на лаву підсудних Між-*

народного трибуналу ООН. Туди, де вже давно має сидіти кровожерливий **монстр**, який дуже довго та безкарно коїть злочини проти людяності» (33 канал. – 28.11.2022), «Все не нахлебчеться **Циклон**» (Високий замок. – 25.10.2022), «Спеціалісти зазначають, що путін усе життя бореться зі своїм почуттям неповноцінності, демонструючи постійно, що він сильний, що він

домінуючий **альфа-самець**» (Україна молода. – 10.02.2023), «Сотні тисяч українських чоловіків та жінок за цей час стали до лав ЗСУ і щодня **“отрезвляють”** здичавілого **російського ведмедя**» (33 канал. – 28.11.2022), «**Ведмідь показує зуби і попереджає, що його дратувати не можна. Проте не розуміє, що з ним у дражнилки не грають. Відсіч агресорові буде адекватною**» (Урядо-

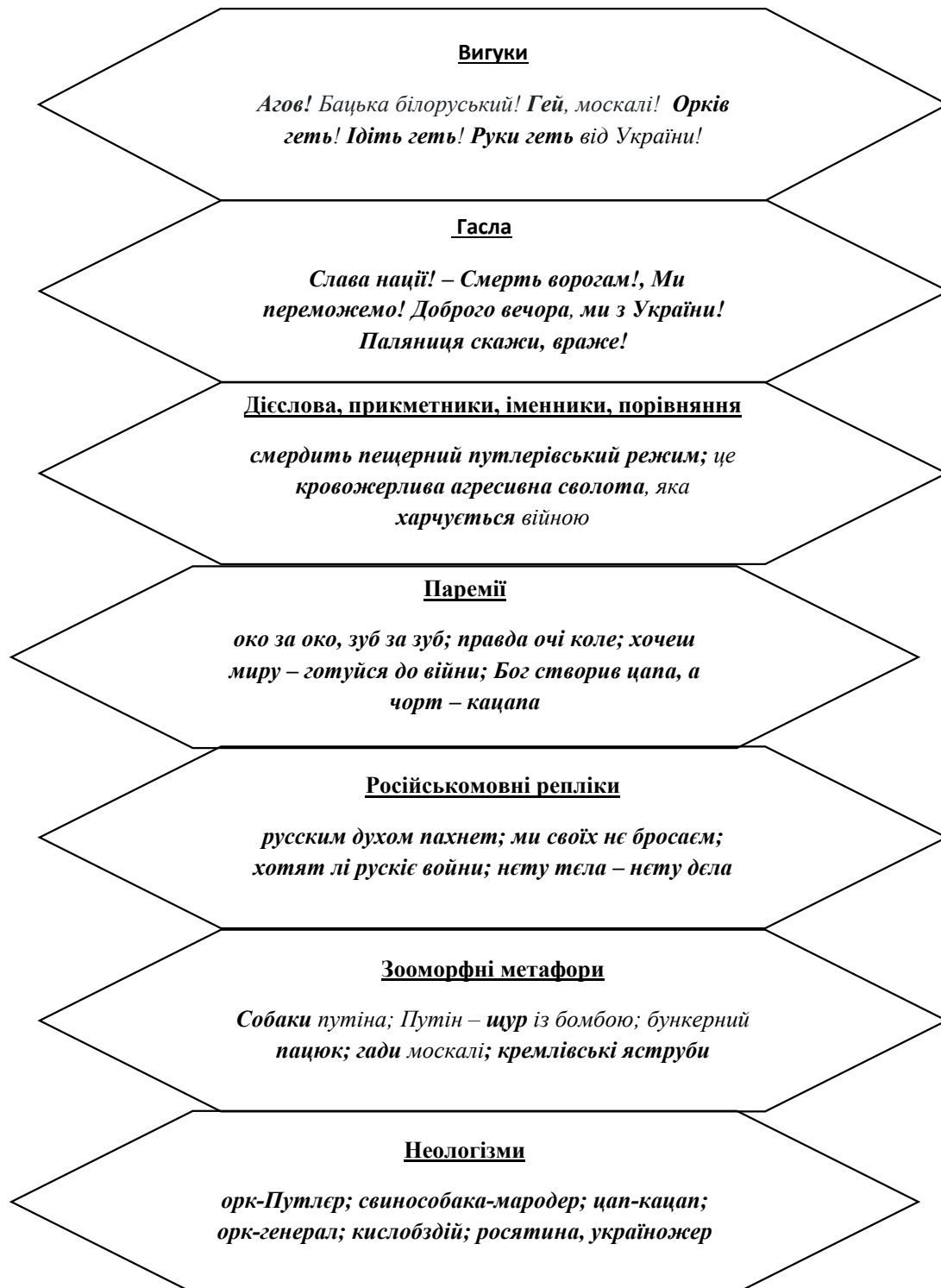

Рис. 1. Мовні засоби вираження емоцій у газетному дискурсі на позначення ворога

вий кур'єр. – 26.02.2020), «*Божевільною мавпою з гранатою насправді виявився “рашистський ведмідь”*» (33 канал. – 28.11.2022), «*Скільки ще треба жертв, щоб світ осягнув справжню загрозу північного монстра?*» (Свобода. – 01.07.2022), «*Хіба це не брехня про літаки-невидимки? Чи НЛО, полюючи на які, догоряли на землі кремлівські яструби?*» (Урядовий кур'єр. – 04.03.2023). Варто зауважити, що такі влучні експресивні зоометафори сприяють комунікативному наміру автора вплинути на читача, адже викликають неабиякі емоції від прочитання.

Висновки та перспективи дослідження.

У газетному дискурсі журналісти досягають високого ступеня емоційності на позначення образу **ворога** завдяки детально продуманим комбінаціям лексичних і синтаксичних засобів, що підсилюють емотивні можливості лінгвоодиниць різних рівнів, сприяють інтенсифікації висловлення думки, репрезентують авторське світосприйняття через лінзи ментального декодування інформації. Усі експліковані приклади демонструють емоційне переважання в інформаційному просторі, що викликано жажливою війною, боротьбою з імперськими наративами на території України. Особли-

вої експресії набувають оцінні лексеми, репліки, словосполучки щодо ницості образу ворога (країни, лідера, війська). Уважаємо, що високий градус емоційності в соціальному просторі активізує і забезпечує безперервний комунікаційний процес (взаємодія комуніканта та респондента), створюючи прагматичний ефект (комунікативний вплив). Тому журналісти активно послуговуються емоційно-оцінними дієсловами, прикметниками, іменниками, порівняннями, прислів'ями, приказками, крилатими висловами, російськомовними репліками, а також вигуками, гаслами, зооморфними метафорами, вульгаризмами, окличними синтаксичними конструкціями, щоби привернути увагу до своїх публікацій; «утримують» міцний тематичний зв'язок зі своєю читачкою аудиторією емоційними «ланцюгами» інфоприводів. Саме інформаційні приводи надають старт для початку комунікації, головне, щоб вони були позитивними, героїчними й мотивувальними.

Перспективним, на нашу думку, буде дослідження специфіки й актуалізації матеріалу, присвяченому мовним засобам вираження емоцій щодо образу українського воїна-переможця, у газетному дискурсі України вже найближчого року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биби́к С. П. Стильова розмовна норма та розмовна лексика. *Культура слова*. 2011. № 74. С. 59–65.
2. Колесник Г. М. Мова газети в епоху НТР. *Науково-технічний прогрес і мова*. Київ : Наук. думка, 1978. С. 91–109.
3. Маслова Ю. Риторика сучасного газетного українськомовного дискурсу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2022. Вип. 14 (82). С. 31–37.
4. Маслова Ю. Елоквенція концептів чоловік і жінка в газетних заголовках українськомовних видань сучасного десятиліття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 16 (84). С. 33–38.
5. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія. Київ ; Черкаси : Брама, 2004. 276 с.
6. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Київ : Знання, 2007. 494 с.
7. Яскевич Ю. В. Особливості вивчення семантики емоцій у когнітивній парадигмі. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*. 2010. № 14. С. 63–70.

REFERENCES

1. Bybyk, S. P. (2011). Stylova rozmovna norma ta rozmovna leksyka [Stylistic dimensional norm and dimensional vocabulary]. *Kultura slova [Word culture]*, 74, 59–65 [in Ukrainian].
2. Kolesnyk, H. M. (1978). Mova hazety v epokhu NTR [The language of the newspaper in the era of NTR]. *Naukovo-tekhnichniy prohres i mova [Scientific and technological progress and language]*. Kyiv: Nauk. dumka. 91–109 [in Ukrainian].
3. Maslova, Yu. (2022). Elokventsiiia kontseptiv cholovik i zhinka v hazetnykh zaholovkakh ukrainskomovnykh vydan suchasnoho desiatylittia [The eloquence of the concepts man and woman in newspaper headlines of Ukrainian-language publications of the current decade]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriiia “Filolohiia”*. [Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”. Series “Philology”]. Ostroh : Vyd-vo NaUOA. 16 (84), 33–38 [in Ukrainian].
4. Maslova, Yu. (2022). Rytoryka suchasnoho hazetnoho ukrainskomovnoho dyskursu [Rhetoric of modern Ukrainian-language newspaper discourse]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriiia “Filolohiia”*. [Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”. Series “Philology”], 14 (82), 31–37 [in Ukrainian].
5. Selivanova, O. (2004). Narysy z ukrainskoi frazeolohii (psykhokohnityvnyi ta etnokulturnyi aspekty) [Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethnocultural aspects)]. Kyiv ; Cherkasy : Brama [in Ukrainian].
6. Uzhenko, V. D. & Uzhenko, D. V. (2007). Frazeolohiia suchasnoi ukrainskoi movy [Phraseology of the modern Ukrainian language]. Kyiv : Znannya [in Ukrainian].
7. Yaskevych, Yu. V. (2010). Osoblyvosti vyvchennia semantyky emotsii u kohnityvni paradyhmi [Peculiarities of studying the semantics of emotions in the cognitive paradigm]. *Visnyk LNU imeni T. Shevchenka [Bulletin of the LNU named after T. Shevchenko]*, 14, 63–70 [in Ukrainian].